
KISS LAJOS-DÍJ

Fehértói Katalin 2005 májusában tudományos díjat alapított az alábbi feltételek mellett.

„A tudományos díjat férjem, dr. Kiss Lajos nyelvész akadémikus emlékére hozom létre, aki a magyar és a szláv nyelvtudomány számos területét művelte, s elsősorban a nyelvtörténet és a lexikográfia terén ért el kiemelkedő eredményeket. Monográfiáiban és a négy-száz-at meghaladó számú más publikációjában nemcsak elmélyült szakmai ismeretek, hanem széleskörű műveltség, többek között kiterjedt irodalmi tájékozottság és a térképészet iránt érzett vonzalom mutatkozik meg. Munkásságának központi területét a névkutatás, kiváltképpen a történeti helynévkutatás jelentette. Fő műve az öt kiadásban megjelent Földrajzi nevek etimológiai szótára, amely hosszú időre mértéket szab a magyar helynév-etimológiai kutatások számára.

Mivel Kiss Lajos Debrecenben született, iskoláit és egyetemi tanulmányait is ott végezte, s egész életében erősen kötődött szülővárosához, továbbá egyetemi oktatóként is a Debreceni Egyetemen kezdte el tudományos pályáját, és kívánsága szerint utolsó nyughelye is Debrecenben van, a díj gondozását a Debreceni Egyetemre, közelebbről a Bölcsészettudományi Kar Magyar Nyelvtudományi Tanszékére bízom. E döntésem az is motiválta, hogy én magam is Debrecenben születtem, és ott végeztem alsó és középfokú tanulmányaimat.

Az emlékére alapított díj neve: *Kiss Lajos-díj*, amely annak a 40 év alatti hazai vagy külföldi kutatónak ítéldhető oda, akinek munkássága a magyar névtörténeti (személy- vagy helynévtörténeti) kutatásokat jelentős új tudományos eredményekkel gazdagította. Az odaítélés alapja lehet kiemelkedő értékű tudományos könyv (monográfia, szótár vagy más mű), illetőleg egyenletesen magas színvonalú publikációkban, tanulmányokban megmutatkozó tudományos pálya.

A díj alapjául szolgáló törzstőkét elkülönített számlán helyezem el. A díj összege a törzstőkének, illetőleg a továbbiakban az éves kamataival rendszeresen megnövelt törzstőkének az odaítélést megelőző egy évben számított ésszerűen kerekített mindenkori kamata. A díjazott a pénzbeli díjon kívül díszes emléklapot is kap. A díj odaítélése 2 vagy 3 évenként történik, amiről a díjat odaítélő bizottság egyhangú döntéssel hoz minden esedékes alkalommal határozatot. Ugyancsak egyhangú határozattal dönt a bizottság a mindenkori díjazott személyéről is. A díj odaítélésére a bizottság tagjai jogosultak javaslatot tenni.

A Kiss Lajos-díj odaítélését négytagú bizottság végzi. Ennek tagjai: dr. Kiss Lajosné dr. Fehértói Katalin, a díj alapítója, dr. Nyirkos István professzor emeritus (Debreceni Egyetem), dr. Solymosi László egyetemi tanár (Debreceni Egyetem). A díj alapítóját akadályoztatása esetén és halála után unokája, ifjabb Orosz László képviseli. A bizottság elnöke a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének mindenkori vezetője, a díj alapításakor dr. Hoffmann István egyetemi docens. A bizottság személyi összetételének változásáról a tagok egyhangú döntéssel hozhatnak határozatot.

A bizottság egyhangú hozzájárulásával bárki (magánszemély, intézmény vagy cég) csatlakozhat a törzstőke emeléséhez, amennyiben az alapító célkitűzéseivel egyetért. A bizottság egyhangú döntése szükséges az alapító okirat módosításához is.

A díj átadására június 2-án, Kiss Lajos születésnapján kerül sor ünnepélyes keretek között a Debreceni Egyetemen. A díjat első alkalommal 2006-ban ítéli oda a kuratórium.”

A Kiss Lajos-díj odaítélésére első alkalommal az alapító javaslata alapján került sor, amelyet sajnálatos módon csak Fehértói Katalin elhunytát követően tárgyalhatott meg a kuratórium. Egyhangú döntésével a díjat 2006-ban dr. Tóth Valériának, a Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke adjunktusának ítélte oda az alábbi indokok alapján.

Tóth Valéria eddigi tudományos pályája lényegében egy évtizedet ölel fel, első tanulmánya 1996-ban jelent meg. Valamennyi írásában a helynevek nyelvi kérdéseivel foglalkozik, csaknem mindig történeti szempontokat érvényesítve. Vizsgálatainak középpontjában a korai ómagyar kor áll.

Tóth Valéria termékeny szerző: eddig két könyve, valamint 20 tanulmánya jelent meg, és további munkákat – közte három könyvet is – tett közzé társszerzőként. Tanulmányai a fent jelzett tematikus egyneműség mellett egyfajta változatosságról is tanúskodnak: szisztematikusan, nagyfokú következetességgel választja ki és tárja fel a kutatásba vont témáit. Legújabb témájaként a településnevek változásmodelljeit kutatja.

Tanulmányait a nyelvtörténeti vizsgálatokban nélkülözhetetlen filológiai pontosság és kellő forráskritika mellett a minden tárgyalt kérdés iránt megnyilvánuló elméleti érdeklődés jellemzi. Dolgozataiban a vonatkozó előzményirodalom teljességét igyekszik felmutatni, ezzel is hangsúlyozva a tudományos megismerés folytonosságának fontosságát. A sokszínű ismeretanyag munkáiban azonban egységes, kiérlelt látásmóddal jelenik meg, és világos elméleti keretbe épül bele. Eddig közzétett tanulmányai összességében könyvnyi terjedelműek.

Dolgozatai rangos fórumokon jelentek meg. Tanulmányainak visszhangját mutatja, hogy a rájuk való hivatkozások száma meghaladja a százat. Tóth Valéria aktívan részt vesz a kutatási területébe vágó tudományos konferenciák munkájában is.

Tóth Valéria a számos tanulmány mellett két önálló könyvet is megjelentetett. E két összetartozó mű – amint azt értékelésében Juhász Dezső is hangsúlyozta – analízisnek és szintézisnek az összekapcsolódása. Az egyik könyv, „Az Árpád-kori Abaúj és Bars vármegye helyneveinek történeti-etimológiai szótára” háromszáz oldalon mutatja be a címben jelzett terület régi helyneveit, a másik mű csaknem ugyanilyen terjedelemben ennek elméleti összegzésére vállalkozik „Névrendszertani vizsgálatok a korai ómagyar korban” cím alatt. E könyveket a tanulmányokban is megmutatkozó erények jellemzik, ezen túl azonban ki kell emelni azt is, hogy velük Tóth Valéria a magyar helynévkutatásban új műfajt teremtett és indított útjára, a történeti szempontú területi helynévmonográfiát.

A fentiek mellett azt is érdekékként említhetjük, hogy Tóth Valéria szívesen végez kutatómunkát kutatócsoport tagjaként és társszerzőként is. Ráczy Anitával és Hoffmann Istvánnal együtt adta közre a „Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból” 1. és 2. kötetét, Hlavacska Edittel pedig közösen állította össze a magyar névkutatás válogatott bibliográfiáját. A „Korai magyar helynévszótár” közelmúltban megjelent első kötetének

létrehozásában is nélkülözhetetlen, értékes munkát végzett. Társszerkesztője a Debrecenben újtára indított Helynévtörténeti Tanulmányok sorozatának is.

Dr. Tóth Valéria eddigi kutatói pályája a magyar történeti helynévkutatás terén színvonalas, komoly tudományos eredményeket és elismerő szakmai visszhangot kiváltó teljesítményt mutat fel. Ezek alapján a Kiss Lajos-díj kuratóriuma méltónak találta arra, hogy az első ízben kiosztott tudományos díjat neki ítélje oda.

HOFFMANN ISTVÁN

ISTVÁN HOFFMANN, **Kiss Lajos Prize**

The award bearing the name of Lajos Kiss, academician linguist, onomatologist, was founded in 2005 by his widow, Katalin Fehértói. The award held by University of Debrecen is adjudicated in every 2-3 years to a scholar under 40 years for significant researches in the field of Hungarian historical toponomastics or anthroponomastics. Valéria Tóth, lecturer of University of Debrecen was the first to earn this award in 2006, for her ten-year-long researches on historical toponomastics, verified also by her two monographs, several edited books, twenty studies and more than one hundred references on her published works.